

Dr hab. Radosław Fiedler

Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja

pracy doktorskiej mgra Marcina Zubka

pt. ***Budowanie pokoju w środowisku konfliktowym na przykładzie Afganistanu.***

Efektywność działań społeczności międzynarodowej

I. Temat Pracy

Dysertacja podejmuje istotny temat dotyczący debat jak i kontrolnej roli wobec władzy wykonawczej ze strony wybranych parlamentów w kwestii zaangażowania militarnego w ramach misji pokojowej w Afganistanie. W analizie posłużono się konstruktywistycznym podejściem teoretycznym. Ponadto poprzez badania jakościowe, Autor analizuje treść debat na posiedzeniach plenarnych gremiów parlamentarnych. Jak słusznie podkreśla, „ich analiza ujawnia bowiem nie tylko to jak rozumiana jest efektywność działań społeczności międzynarodowej w różnych kontekstach, ale rozumienie to jest także komunikowane wyborcy/obywatelowi” (cyt. s. 7). Jest to ważne pod względem legitymizacji oraz demokratycznej kontroli polityki bezpieczeństwa.

W literaturze przedmiotu badacze głównie koncentrują się na zagadnieniu wpływu władzy ustawodawczej na wykonawczą i na odwrót. Nie brakuje też prac na temat konkretnych studiów przypadku w których za pomocą różnych instrumentów i kompetencji prawnych, budżetowych, komunikacyjnych czy też nominacji na niektóre stanowiska władza ustawodawcza wywiera wpływ i kontroluje władzę wykonawczą. Najwięcej publikacji jest na temat działań społeczności międzynarodowej w ramach interwencji humanitarnej w tzw. państwach upadłych, studiów na temat analizy konfliktu zbrojnego

Zaproponowana tematyka jest nowatorskim podejściem badawczym w polskich badaniach politologicznych w tej problematyce. Głównym celem badawczym recenzowanej pracy doktorskiej stanowi analiza porównawcza trzech studiów

przypadku: Parlamentu Europejskiego, Sejmu RP oraz Izby Gmin w Wielkiej Brytanii, które w czasie sesji plenarnych odnosiły się do efektywności misji ISAF w Afganistanie w latach 2005-2015.

Autor zakreśla dość szerokie pole badawcze i to jest pewna słabość recenzowanej dysertacji. Zaproponowane cezury, a zwłaszcza początkowa nie są przekonywujące. Szczególnie, iż taką symboliczną datą jest 20 grudnia 2001 roku wraz z utworzeniem Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF) na mocy rezolucji 1396 Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Kolejna uwaga krytyczna dotyczy dość ogólnikowo sformułowanego tytułu dysertacji. Wątpliwości nie zostały we wstępie przez Autora całkowicie rozwiane. Należy podkreślić, że „Efektywność działań społeczności międzynarodowej” to przede wszystkim misja ISAF, która jako największa operacja wojskowa była dodatkowo wyzwaniem dla NATO ze strony nowego rodzaju konfliktów asymetrycznych XXI w. W tym wypadku warto byłoby przeanalizować ówczesną debatę na temat tak złożonej i wymagającej sporego zaangażowania misji dowodzonej w ramach NATO.

Praca składa się z dwóch części. W pierwszej, w dość obszerny sposób zaprezentowano rozważania na temat środowiska asymetrycznego konfliktu zbrojnego oraz zwrócono uwagę na problem efektywności w złożonym systemie asymetrycznego konfliktu zbrojnego. Natomiast druga część pracy poświęcona została ocenie efektywności, demokratycznej kontroli i kontestacji operacji w Afganistanie ze strony Parlamentu Europejskiego, Sejmu RP oraz Izby Gmin w Wielkiej Brytanii. Uważam, że Autor zbyt szeroko zakreślił problematykę powodując, że w zasadzie można niemal mówić o dwóch odrębnych pracach. Tak szeroki zakres powoduje, że umykają rzeczy istotne, które powinny tworzyć oś dociekań naukowych. Pozostaje kwestią otwartą dlaczego innych gremiów parlamentarnych nie uwzględniono. Pozostaje też kwestią otwartą dlaczego choćby jako materiału porównawczego nie odwołano się do debat na temat interwencji w Afganistanie jaka się toczyła po 2001 r. w amerykańskim Kongresie. Nawet jeśli nie jako główny wątek, to aby ukazać jako jeden z punktów odniesienia do debat toczonych w parlamentach w Europie.

Mimo dość ogólnie sformułowanego tematu, Autor w dysertacji podejmuje ważne wątki i ukazuje treść toczących się debat na temat zaangażowania NATO i EUPOL w Afganistanie. Autor ukazuje nie tylko jakość debaty parlamentarnej na

wybranych przykładach, ale także poddaje analizie rolę kontrolną i oceniającą władzy ustawodawczej w odniesieniu do tak złożonej operacji pokojowej w Afganistanie.

II. Tezy i metody badawcze

Rozważania oparto na konstruktywistycznym podejściu teoretycznym. Procedurą badawczą stanowi porównawcza analiza trzech studiów przypadków. Zastosowano metody jakościowe jak i ilościowe. Doktorant wykorzystuje metody naukowego poznania stosowane w badaniach na gruncie nauk społecznych i humanistycznych, w tym nauki o polityce.

Autor sformułował cztery hipotezy badawcze. Dowodzi to rzetelności i dociekliwości badawczej. Ponadto stawia ważne pytania badawcze jak np. „Do jakiego stopnia punkt widzenia analizowanych aktorów na efektywność swych działań jest kontestowany, przez kogo i w oparciu o jakie argumenty?”.

Instrumentarium badawcze oraz teoretyczne rozważania pokazują zaawansowany warsztat Doktoranta. W pracy z powodzeniem udało się przeanalizować debaty parlamentarne na temat efektywności zaangażowania NATO w Afganistanie. Tak zaawansowane instrumentarium badawcze nie uchroniło Autora od określenia zbyt szerokiego pola badawczego.

Mimo pewnych niedociągnięć, należy podkreślić, że recenzowana praca spełnia podstawowe wymogi merytoryczne jak i metodologiczne. Przeprowadzona analiza wraz z wynikającymi z niej wnioskami, dowodzi umiejętności prowadzenia badań naukowych co pokazuje wyraźnie sprecyzowane ambicje poznawcze.

III. Struktura pracy

Struktura pracy jak wspomniano wcześniej jest zbyt rozbudowana. Dysertacja podejmuje dwa zasadnicze wątki, które jedynie częściowo się zająwiają. Pierwsza część dotyczy wyzwania prowadzenia interwencji w ramach asymetrycznego konfliktu, jak na potrzeby pracy zbyt rozbudowany. Zwrócono uwagę na kwestię efektywności w złożonym systemie asymetrycznego konfliktu zbrojnego. W tej części zabrakło bardziej dokładnego przeanalizowania specyfiki afgańskiej. Państwo ogarnięte przez trwającą kilka dekad wojnę domową ukazuje problem zaniku władzy

centralnej wraz z problemem silnych lokalnych wspólnotowych więzów, które wprowadzane zmiany polityczne po 2001 r. nie ułatwiały. Bez pogłębionej analizy niezwykle złożonej sytuacji wewnętrznej jak i otoczenia zewnętrznego Afganistanu, utrudniona jest misja stabilizacyjna. W tej części pracy Autor przyjął przede wszystkim perspektywę dowództwa sił ISAF, która podjęła się misji stabilizacyjnej tego państwa. Omówiono dość dokładnie poszczególne działania misji pokojowej, ale zabrakło ujęcia całościowego konfliktu afgańskiego, czyli jego rzeczywistych przyczyn, czynników wewnętrznych jak i zewnętrznych. Treść poszczególnych podrozdziałów sugeruje spojrzenie na sytuację od zewnątrz z niewielkim uwzględnieniem sytuacji w samym Afganistanie, co zostało jedynie częściowo omówione w rozdziale trzecim w części dotyczącej specyfiki afgańskiej s. 34-55, a to wciąż za mało by zrozumieć specyfikę konfliktu afgańskiego. Poza tym część ta nie do końca koresponduje z drugim wątkiem, który dotyczy debat parlamentarnych.

Najbardziej dopracowaną częścią pracy jest ta dotycząca analiza efektywności operacji afgańskiej pod kątem demokratycznej kontroli jak jej krytyki podejmowanej w Parlamencie Europejskim, Sejmie RP oraz w brytyjskiej Izbie Gmin. W tej części zaprezentowana została nie tylko debata, ale także oceniono możliwości kontrolne poszczególnych parlamentów, a także ukazanie w jaki sposób poszczególne ugrupowania polityczne za pomocą swoich

W zakończeniu (s. 216-227) Autor udzielił odpowiedzi na postawione we wstępie pytania badawcze oraz potwierdził całkowicie bądź częściowo postawione we wstępie hipotezy badawcze. Doktorant odniósł się do szczegółowych zagadnień wynikających z przyjętej koncepcji badań.

IV. Bibliografia

Rozważania w dysertacji oparte zostały na dość imponującej bazie źródłowej, na którą składają się: publikacje, prace zbiorowe i rozdziały w pracach zbiorowych, artykuły naukowe. Dominują opracowania zagranicznych autorów. W zestawieniu brakuje uwzględnienia dorobku polskich badaczy, którzy mają dorobek naukowy w tematyce konfliktu asymetrycznego, jak np. Balcerowicz, Madej, Gałganek, Wojciechowski, Wejkszner czy Zięba. Szczególnie brakuje monografii Bolesława Balcerowicza; Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu i wojny. AON, Warszawa 2006; "Siły zbrojne w stanie pokoju, kryzysu, wojny", Warszawa 2010 czy książki Marka

Madeja, Zagrożenia asymetryczne bezpieczeństwa państw obszaru transatlantyckiego, Wyd. PISM, Warszawa 2007.

Dodatkowym utrudnieniem jest jedynie alfabetyczny podział bibliografii. Autor nie wydzielił dokumentów, stenogramów, monografii, artykułów, źródeł internetowych. Trudno ustalić, co było dla Autora materiałem źródłowym.

V. Ważniejsze uwagi szczegółowe

1. Istotne w recenzowanej dysertacji jest to, że Doktorant w miarę precyzyjnie definiuje pojęcia, które następnie wykorzystuje do opisu i analizy zaprezentowanej problematyki badawczej.
2. Autor za bardzo rozwija poboczne wątki, odbiegając od zasadniczego przedmiotu badań. Mimo tych niedociągnięć, należy podkreślić, że wywód jest zrozumiały oraz wytłuszczone zostały przez Doktoranta te kwestie, które uznał za istotne w prezentowanej problematyce.
3. Wartość dysertacji podnosi to, że analiza danego procesu bądź zjawiska opatrzona została przez Doktoranta ocenami i wnioskami. Należy podkreślić, że Autora wyróżnia znajomość faktografii, choć pewne kwestie mogły być pełniej ukazane. Autor krytycznie odnosi się głównie do anglosaskiego dorobku badawczego, niestety pomija dorobek kilku znaczących polskich badawczy, szczególnie w części dotyczącej analizy konfliktu asymetrycznego.
4. Wiele spostrzeżeń i ocen Autora należy uznać za trafne. Przede wszystkim interesujące jest studium porównawcze analizy w gremiach parlamentarnych w UE, Polsce i Wielkiej Brytanii. W przypadku tego ostatniego, jak podkreśla Autor, jedynie Izba Gmin uzyskała (zwyczajowe, nieformalne i wciąż będące przedmiotem debaty) prawo do wetowania decyzji rządu odnośnie użycia brytyjskich sił zbrojnych poza granicami kraju (s. 227).
5. Rozważania poszczególnych rozdziałów opatrzone zostały 33 rycinami oraz 15 tabelami. Wiele z nich stanowi samodzielne opracowanie przez Doktoranta. Szczegółowy wykaz tabel oraz rycin znajduje się na stronach 242-243. Wykaz kilkudziesięciu skrótów zazwyczaj powinien być umieszczony na początku pracy, znajduje się na jej końcu (s. 244-247). Dodatkowo na s. 247-249 znajduje się

glosariusz nazwisk deputowanych Parlamentu Europejskiego, Sejmu RP i Izby Gmin Wielkiej Brytanii.

6. Język pracy jest na ogół zrozumiały, pod względem edytorskim rozprawa zawiera szereg usterek. Najwięcej błędów edytorskich znaleźć można we wstępie pracy Autor kilkakrotnie używa terminu „projekt”, prawdopodobnie nie dokonał korekty w tej części, która wcześniej była rzeczywiście przedkładanym do oceny projektem badawczym. Przykładem pewnych zawłości związanych z niedopracowanym stylem jest np. taka fraza: „Przede wszystkim działania społeczności międzynarodowej nakierowane na budowanie pokoju w tzw. „państwach upadłych” napotykają na wiele problemów zarówno w społeczeństwach, z których interwencja pochodzi, o społecznościach do których jest adresowana nie wspominając” (cyt. s.8). Pod względem edytorskim praca powinna zostać lepiej przygotowana.

7. Praca podejmuje dwa wątki, które częściowo się zająbiają. Mankamentem ujęcia jest zbyt szerokie pole badawcze, jakby ujęcie składało się z dwóch oddzielnych prac. Autor bardzo dobrze orientuje się w problematyce interwencji pokojowej w warunkach konfliktu asymetrycznego. Tak szczegółowo zakreślona problematyka dość pobieżnie wiąże się z debatami w ramach gremiów parlamentarnych. Zamiast tak rozbudowanej części pierwszej dysertacji należało porównać debatę parlamentarną w pozostałych państwach, które zdecydowały się współdziałać w ramach misji ISAF.

8. Pod względem merytorycznym jak metodologicznym praca została dobrze przygotowana. Rozważania teoretyczne oraz wykorzystane metody jak i techniki badawcze dowodzą dość rozwiniętego warsztatu badawczego.

VI. Konkluzje

Wnioski sformułowane przez Doktoranta są bardzo solidnie udokumentowane. Świadczy to o dojrzałości badawczej Autora. Wykazał się nie tylko umiejętnością stosowania metod i technik, ale zaproponował ciekawe podejście metodologiczne do badań nad zagadnieniem budowania pokoju w warunkach konfliktu afgańskiego. Autorowi udało się z powodzeniem zrealizować zamierzenie badawcze i uchwycić kierunki debaty parlamentarnej oraz mechanizmy kontrolne wobec egzekutywy w kontekście misji militarnej w Afganistanie.

Praca została przygotowana mimo pewnych uchybień dość starannie pod względem edytorskim. Autor jest dobrze zorientowany w uwarunkowaniach interwencji w warunkach konfliktu asymetrycznego. Rozważania oraz sformułowane wnioski i oceny przedstawiono w sposób logiczny i zrozumiały. Konstrukcja pracy, choć dość rozbudowana (dwuczęściowa), treść poszczególnych rozdziałów, przygotowany rozbudowany wstęp jak i wnioski zaprezentowane w zakończeniu świadczą dobrze o przygotowaniu merytorycznym autora dysertacji.

Stwierdzam, że oceniana rozprawa jest ważna poznawczo i stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. Dysertacja jest potwierdzeniem rozwoju naukowego Doktoranta oraz stanowi wkład do zrozumienia problemu Budowania pokoju w środowisku konfliktowym na przykładzie Afganistanu i oceny przez wybrane parlamenty w temacie efektywności działań społeczności międzynarodowej. Autor rozprawy bada ten problem wykorzystując instrumentarium badawcze przynależne do nauk o polityce.

Należy podkreślić, że spełnione zostały zatem wymogi określone w art.13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz tytule w zakresie sztuki obowiązującej do 30 września 2011 r. i nadal obowiązującej do przewodu doktorskiego, w którym powierzono mi funkcję recenzenta. W związku z tym wnoszę o przyjęcie ocenionej dysertacji i dopuszczenie Pana mgra Marcina Zubka do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Poznań, dnia 3 listopada 2017 r.

Radosław Fiedler

